

ACADEMICIAN PROF. DR. OLGA NECRASOV
(1910–2000)

La 3 octombrie 2000, a încetat din viață, în urma unei maladii de lungă durată, acad. prof. dr. Olga Necrasov, fostă profesor universitar de anatomie comparată, antropologie și embriologie-histologie la Facultatea de Științe Naturale a Universității „Al.I. Cuza” din Iași, precum și fostă director a Institutului de Antropologie din București și șeful Secției de Antropologie din Iași al acestui Institut, creatoare de școală în domeniul antropologiei din țara noastră.

Născută la 1 septembrie 1910 la St. Petersburg, tatăl fiind general, iar mama absolventă de liceu, fostă un timp cadru didactic la Școala Notre Dame de Sion din Iași.

După studii universitare la Facultatea de Științe Naturale din Iași, pe care a absolvit-o în 1932, și-a trecut doctoratul la Iași în Științe Naturale, specialitatea Antropologie, în 1940.

În continuarea studiilor, s-a specializat în țară, la Iași, în domeniul anatomiei comparate, zoologiei și antropologiei, la profesori reputați, ca Paul Bujor, I. Borcea și I.G. Botez, precum și în străinătate, în Polonia, la Varșovia, în serologie, la profesorul Ludwig Herzfeld, și, în anatomie umană și comparată, la prof. E. Loth, la Lemberg (astăzi Lwow, în Ucraina), în biometrie, biostatistică și craniologie, la prof. I. Czekanowski, în Germania, la Breslau (astăzi Wrocław, în Polonia), în antropologie contemporană, la profesorii E. von Eickstedt și la München, în antropometrie și antropologie clasică, la profesorii T. Mollison și E. Breitinger.

În țară, împreună cu profesorul său I.G. Botez, a pus bazele primelor cercetări științifice în domeniul antropologiei la Iași.

După ce a fost numită preparator (1932) a trecut, pe bază de concurs și lucrări, prin toate gradele universitare până la acela de profesor universitar (1959), fiind, în același timp, aleasă, în 1963, pentru meritele sale științifice, membru corespondent al Academiei Române și în 1990 membru titular al acestei Academii, ca și membru titular, asociat, corespondent sau de onoare ale unor importante foruri științifice internaționale, respectiv Societatea de Antropologie din Paris, Current Anthropology din Statele Unite, Institutul Regal de Antropologie din Anglia, Societățile de Antropologie din Austria, Slovacia și Israel ș.a. La aceste titluri se adaugă unele funcții de conducere în organisme internaționale, ca, respectiv, vicepreședinte al Congreselor Internaționale de Antropologie și Etnologie de la Tokio (1968) și Chicago (1973), precum și președinte de ședință de secție de la numeroase manifestări științifice internaționale din Bulgaria, Cehia, Germania, Japonia, Polonia, Rusia, Slovacia, Ucraina și Ungaria.

Din 1963 a devenit și conducătoare de doctorat în Anatomie comparată a vertebratelor și Antropologie.

Lucrările sale științifice (peste 250), elaborate singură sau în colaborare, în cele mai multe cazuri cu foștii săi elevi, sunt din domeniile anatomiei comparate, morfologiei experimentale, morfologiei scheletelor la mamifere, paleofaunei cuaternare, antropologiei contemporane, paleoantropologiei și a istoriei științelor.

Dintre lucrările din aceste domenii, pe arheologi i-au interesat în mod deosebit acelea de paleoantropologie, direcție de cercetare dezvoltată în țara noastră de către acad. prof. Olga Necrasov.

Dintre acestea, un loc aparte îl ocupă cartea sa cu titlul „Originea și evoluția omului”, apărută în 1971 la București, la Editura Academiei Române, în care autoarea, bazată pe cunoștințele de până la 1970 relativ la cele mai importante probleme privind originea și evoluția omului, precum și pe datele cercetărilor moderne asupra comportamentului primatelor actuale, a urmărit evoluția omului din etapele preumane și umane.

La această lucrare se adaugă numeroase studii de paleoantropologie, cu teme din paleolitic și până în Evul Mediu dezvoltat, tipărite în țară și străinătate de autoare și colaboratori.

Astfel, în ceea ce privește paleoliticul, mugurele dentar din paleoliticul superior din peștera „La Adam” din Dobrogea este considerat de tip *Homo Sapiens* cu unele caractere arhaice, iar din neolitic, scheletul de bărbat de la Ostrovu Corbului, aparținând culturii Schela Cladovei și caracteristic lui *Homo Sapiens*, prezintă, după autoare, caractere paleomediterrane în amestec cu altele ale variantei Pădmost.

Cele mai multe lucrări de paleoantropologie, elaborate singură sau în colaborare, îl ocupă însă acelea, cu caracter general sau special, privitoare la neo-eneolitic și epoca metalelor.

În ceea ce privește neoliticul, în perioada timpurie, reprezentanții culturii Criș nu prezintă, după autoare și colaboratori, o structură omogenă, caracterizată prin preponderența elementelor mediteraneice și a formelor

paleomediterraniene de origine egeo-anatoliană, care atestă reminiscențe ale tipului protoeuropoid (cromanioid), alături de care este și o formă brahicrană de nuanță alpinoidă.

Neoliticul mijlociu, cu un spor demografic important, este caracterizat printr-un amestec mai mare de populații, caracterizate prin indicii cranieni, care variază de la forma ultradolicocrană la cea hiperbrahicrană. Structura paleoantropologică foarte apropiată de cea a culturii Criș conține, ca elemente principale, tipurile protoeuropoid atenuat (armenoid), mediteranoid cu mai multe variante și brahicran moderat de nuanță alpinoidă. Caracteristicile paleoantropologice ar atesta legături cu lumea est-mediteraneană și central-europeană din paleoliticul superior (Předmost). Nu se poate neglija, după autoare, pentru cultura Hamangia, și legătura cu fondul local, respectiv mediteranoid și protoeuropoid.

Aceleași caracteristici paleoantropologice se constată de autoare și în perioada târzie, respectiv eneolitic, la populațiile complexului Ariușd-Cucuteni-Tripolie și ale culturilor Gumelnița și Petrești, caracterizate printr-o majoritate mediteranoidă, la care s-au adăugat două forme brahicroane, atestând unele caractere dinaroid sau armenoide.

Pe baza studiilor respective, autoarea și colaboratorii săi au ajuns la concluzia potrivit căreia triburile neo-eneolitice din spațiile carpato-dunărean și balcanic aparțin tipului mediteranoid, la a cărui constituire este posibil să fi participat, în mare măsură, triburile venite din lumea egeo-anatoliană.

În perioada de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului, bine studiate de arheologi și antropologi și caracterizate prin pătrunderea unor triburi din alte regiuni, aparținând complexului mormintelor cu ocră și culturii amforelor sferice, predomină, după autoare și colaboratori, unele elemente proto-europoide, într-o oarecare măsură gracilizate și brahicefalizate sau pe cale de brahicefalizare. La acestea, la populațiile mormintelor cu ocră se adaugă și unele forme mediteranoide, din amestecul cu populația locală. Fondul antropologic însă al populațiilor cu morminte cu ocră se înrudește, după autori, cu cel al populației din faza Drevna-Iamnaia din stepele nord-pontice, iar acel al triburilor culturii amforelor sferice a influențat procesul de brahicefalizare.

În cadrul studiilor de paleoantropologie, efectuată de autoare și colaboratori, se remarcă acelea cu teme generale privitoare la structura paleoantropologică a populațiilor din epoca bronzului din teritoriul României, caracterizate prin persistența fondului mediteranoid, în amestec, după regiuni, cu tipuri nordice și „protoeuropoide” de origine nord-pontică, fondul brahicefalic fiind mai puternic în Transilvania.

În lucrările cu caracter special sunt analizate particularitățile scheletelor din toate perioadelor epocii bronzului din Moldova, Muntenia și Transilvania, inclusiv a scheletelor din necropola culturii Noua de la Trușești-Botoșani, cu elemente predominant „nordice” și „protoeuropoide”.

În alte lucrări cu caracter special autoarea și colaboratorii s-au referit la trepanație, practică în timpul vieții cu scop curativ și foarte puțin *post-mortem* pentru realizarea de ronele și de obiecte de cult. De asemenea, autorii s-au ocupat și de obliterațiile suturilor craniene pentru evaluarea vârstei scheletelor, precum și de alte probleme de ordin paleopatologic.

O atenție specială a fost acordată și problemei structurii paleoantropologice a populației din prima epocă a fierului din Dobrogea, zonă de puternică interferență traco-getică autohtonă, scitică și greacă, în legătură cu care, după autoare, ritul incinerăției constituie o dificultate în studierea structurii paleoantropologice a geto-dacilor.

În ceea ce privește secolele II–III, perioada corespunzătoare provinciei romane Dacia, în afară de teritoriul ocupat de romani, s-au avut în vedere și spațiile din afara Imperiului roman, în principal Moldova, constatându-se, din punct de vedere paleoantropologic, pe baza studierii scheletelor din necropolele birituale de la Gabăra și Săbăoani, un amestec de mediteranoizi și protoeuropoizi, precum și o accentuare a brahicefaliei la acelea din zona vestică a Moldovei.

Alte contribuții paleoantropologice au fost aduse, de autoare și colaboratori, pentru secolele următoare, corespunzătoare epocii migrațiilor din Muntenia și Transilvania, cu prilejul studierii craniilor sarmatice cu deformație artificială macrocefală de la Tetina-Șpanțov, cu analogii la craniile sarmatice din sudul fostei Uniuni Sovietice, a scheletului hunic de la Gherăseni, caracterizat prin fondul europoid cu slabe elemente mongoloide, precum și a scheletului avar de la Bratei, de caracter europoid, comparat cu scheletele de același tip din Ungaria. În continuare, autoarea și colaboratorii au adus unele contribuții și la studiul paleoantropologic al populației din evul mediu timpuriu din Muntenia și Moldova. Astfel, pe baza analizei paleoantropologice a scheletelor de la Izvoru (jud. Giurgiu) din secolul VIII s-a constatat că aparțin unei populații mezocrană pe cale de brahicefalizare, caracterizată printr-un fond mediteranoid puternic de nuanță pontică, cu unele forme nordice și protoeuropoide. De asemenea, prin analiza scheletelor din necropola de la Doina (jud. Neamț) din secolele XIII–XIV s-a stabilit că acestea aparțin unei populații predominant mezocrană și brahicrană moderată, la care au început să se precizeze trăsăturile populației actuale, complet

definitivată în necropola medievală din secolul al XVI-lea de la Traian (jud. Neamț), unde craniile studiate erau de tip mezocran și brahicran.

În afară de aceste constatări paleoantropologice pentru evul mediu timpuriu, acad. prof. O. Necrasov și colaboratorii au completat contribuțiile privind structura paleoantropologică a populației Moldovei din secolul al XVI-lea, precizând că în cimitirul medieval de la Traian (jud. Neamț) este vorba de o populație predominant dunăreano-alpino-nordică, cu o componentă mongoloidă destul de puternică, cu elemente mai puțin numeroase mediteranoide și est-euroapoide. Avându-se în vedere asemănările cu populația locală din regiune, s-a conchis că, în linii mari, în secolul al XVI-lea erau deja constituite caracteristicile antropologice actuale ale populației românești, impunându-se însă pentru confirmare noi cercetări.

Din lucrările respective de paleoantropologie, elaborate de autoare și colaboratori, se desprinde concluzia că paleoantropologii s-au străduit să urmărească permanența elementului autohton și ponderea diferitelor triburi și populații pătrunse în spațiul carpato-dunăreano-pontic, precum și fenomenul de asimilare al acestora, reieșind în acest fel importanța contribuțiilor antropologice în problemele de etnogeneză. Unele din rezultatele acestor cercetări au fost folosite și în volumul I din 1960 din *Tratatul de istorie a României*.

La activitatea științifică a acad. prof. O. Necrasov se adaugă și conferințele de specialitate, susținute la unele Universități, Academii sau Societăți științifice din străinătate (Austria, Bulgaria, Franța, Italia, Rusia, Serbia și Slovenia), referințele oficiale date unor cercetători străini la solicitarea unor instituții sau Societăți pentru acordarea de titluri științifice, premii sau ocuparea de posturi, precum și activitatea organizatorică de la Iași și București, prin care a contribuit la promovarea cercetărilor antropologice din România, și activitatea redacțională, în calitate atât de redactor responsabil al revistelor științifice *Studii și cercetări de antropologie* și *Annuaire roumain d'Anthropologie*, cât și de membru în comitetele de redacție a unor reviste de biologie din București și Iași, ca și în comitetul de onoare al revistei cu caracter internațional *Anthropologie* editată la Brno, membru în colectivul de redacție al volumului *Physical Anthropology of European Population* și membru în comisia de selectare a lucrărilor pentru Anuarul internațional *Jaarbook of European Anthropology*, precum și consultant al revistei științifice internaționale *Journal of Human Evolution*.

Pentru activitatea didactică și științifică desfășurată, acad. prof. O. Necrasov a fost distinsă în țară cu mai multe medalii și ordine.

Pentru cele învățate în domeniul paleoantropologiei îi sunt recunoscători foștii săi elevi și colaboratori, îndeosebi regretata cercetătoarea științifică gr. I, dr. Maria Cristescu, fostă șefă a Secției de antropologie din Iași din cadrul Institutului de antropologie din București, care, în afară de colaborarea științifică cu acad. prof. O. Necrasov, s-a ocupat în ultimii ani, cu mult devotament și dăruire totală, de starea sănătății acesteia, care se agravase, boala neiertând-o și în cele din urmă biruind-o.

Acum, ambele, profesoară și elevă, sunt pentru totdeauna împreună în același mormânt, rămânând ca modele și pentru noi arheologii, cu care au colaborat și pe care le-am prețuit în mod deosebit.

Am pierdut în același an (2000) două mari specialiste în domeniul paleoantropologiei românești, recunoscute ca atare nu numai în țară, ci și în străinătate.

La fel ca noi, le regretă dispariția și ceilalți specialiști în paleoantropologie de la Centrul de antropologie din Iași, respectiv Serafima Antoniu, Cezarina Bălțeanu, Dan Botezatu, Petru Cantemir, Georgeta Miu și Maria Roșca, cu care au colaborat la elaborarea diferitelor lucrări din domeniul paleoantropologiei.

Soarta a vrut ca ambele, acad. prof. O. Necrasov și cercetătoarea științifică Maria Cristescu, să treacă în același timp în lumea celor drepiți. Exprimăm regretele noastre neîmpăcate cu urarea creștinească: Dumnezeu să le ierte și să le odihnească!

Acad. MIRCEA PETRESCU-DÎMBOVIȚA

BIBLIOGRAFIE*

PALEOANTROPOLOGIE

- 1 O. Necrasov, *Asupra unor cranii vechi trepanate, găsite pe teritoriul R.P.R.*, în *Probl. de antrop.*, I, 1954, p. 119-126.
- 2 O. Necrasov, *Contribuții asupra unor caractere morfologice neandertaloide pe craniile de om actual (Homo Sapiens)*, în *Probl. de antrop.*, I, 1954, p. 87-95.
- 3 O. Necrasov, M. Cristescu, *Contribuție la studiul antropologic al scheletelor din complexul mormintelor cu ocră de la Brăilița*, în *SCIV*, III, 1957, 1-4, p. 75-88.

* Această bibliografie a fost elaborată de colaboratorii Centrului de cercetări antropologice din Iași.

- 4 O. Necrasov, M. Cristescu, *Contribuție la studiul antropologic al scheletelor din complexul mormintelor cu ocră de la Holboca, Iași*, în *Probl. de antrop.*, III, 1957, p. 73-147.
- 5 O. Necrasov, D. Nicolaescu-Ploșșor, *Étude anthropologique des squelettes néolithiques appartenant à la culture de la céramique peinte Cucuteni-Tripoljé, découverts à Traian*, în *AȘUI*, s. II, t. III, 1957, 1-2, p. 66-82.
- 6 O. Necrasov, M. Cristescu, *Contribution à l'étude anthropologique de la population moldave du XVIe siècle*, în *AȘUI*, s. II, t. III, 1957, 1-2, p. 84-104.
- 7 O. Necrasov, Eugène Floru, D. Nicolaescu-Ploșșor, *Contribution à l'étude de la pathologie osseuse des populations néolithiques et énéolithiques*, în *AȘUI*, s. II, t. IV, 1958, 1, p. 37-46.
- 8 O. Necrasov, S. Pop, T. Enăchescu, C. Rîșcuția, *Considérations sur la structure anthropologique de la population des Carpates roumains*, în *Sbornik Sjezdowych materialu*, I, Sj. Antropologue, Opava, 1958.
- 9 O. K. Necrasov, M. I. Cristescu, *K izučeniju antropologičeskich tipov rumynskogo neolita i načjala paleometalličeskoj epochi*, în *Sov. Antropol.*, nr. 2, 1959, p. 57-60.
- 10 O. Necrasov, M. Cristescu, Const. Maximilian, D. Nicolaescu-Ploșșor, *Studiul antropologic al scheletelor neolitice, descoperite în cimitirul preistoric de la Cernavodă*, în *Probl. de antrop.*, IV, 1959, p. 21-45.
- 11 O. Necrasov, E. Floru, D. Nicolaescu-Ploșșor, *Contribution à l'étude de la pratique de la trépanation chez les populations préhistoriques du territoire de la R. P. Roumaine*, în *Przeglad antropologiczny*, XXV, 1959, p. 9-32.
- 12 O. Necrasov, M. Cristescu, *Étude anthropologique des squelettes énéolithiques de Dolheștii Mari (tombe à ciste)*, în *AȘUI*, s. II, t. V, 1959, p. 47-60.
- 13 O. Necrasov, D. Nicolaescu-Ploșșor, *Studiul antropologic al scheletelor deshumate la Traian, în campania de săpături din 1956*, în *Materiale*, V, 1959, p. 203-216.
- 14 O. Necrasov, M. Cristescu, *Les premiers brachycéphales néolithiques et énéolithiques sur le territoire de la R. P. Roumaine*, în *Bericht über die 6. Tagung der Deutschen Gesellschaft für Anthropologie*, 1959, p. 152-159.
- 15 O. Necrasov, M. Cristescu, *Contribution à l'étude anthropologique des squelettes des tombes à ocre, trouvés sur le territoire de la R. P. Roumaine*, în *Actes du VIe Congrès*
- 16 *International des Sciences Anthropologiques et Ethnologiques*, t. 1, Paris, 1960, p. 663-667.
- 17 O. Necrasov, *Sur l'oblitération des sutures crâniennes préhistoriques*, în *Actes du VIe Congrès International de Sciences Anthropologiques et Ethnologiques*, t. 1, Paris, 1960, p. 655-662.
- 18 O. Necrasov, *Considerații asupra populațiilor din vârsta pietrei și de la începutul vârstei metalelor de pe teritoriul R. P. R.*, în *Omagiu lui Constantin Daicoviciu*, 1960, p. 415-429.
- 19 O. Necrasov, *Studiul oblitérării suturilor și abraziunii dentare la craniile preistorice*, în *AȘUI*, s. II, t. VI, 1960, 3, p. 668-680.
- 20 O. Necrasov, M. Cristescu, *Étude anthropologique des squelettes de l'âge du bronze, découverts à Pir (Baia Mare) appartenant à la culture Otomani*, în *AȘUI*, s. II, t. VI, 1960, 1, p. 39-48.
- 21 O. Necrasov, D. Botezatu, *Studiul antropologic al scheletului de la Bratei, datând din epoca I a fierului (Hallstatt)*, în *Probl. de antrop.*, V, 1960, p. 19-43.
- 22 O. Necrasov, D. Botezatu, *Die anthropologische Charakterisierung des bei Kleinprobsdorf (Proștea Mică)-Rayon Mediasch gefundenen aus dem 3. Jahrhundert unserer Zeitrechnung stammenden Skeletts*, în *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, 1961, p. 163-168.
- 23 O. Necrasov, M. Cristescu, *Sur les méditerranéens du néolithique et de l'énéolithique roumain*, în *Acta Fac. Nat. Univ. Comenianae*, t. V, 1961, f. 3-6 (Anthrop.), p. 201-212.
- 24 O. Necrasov, *Essai de synthèse sur la structure anthropologique des populations néolithiques et énéolithiques qui vécurent sur le territoire roumain*, în *Bericht über V. Internationalen Kongress für Vor- und Frühgeschichte-Hamburg, 1958*, Berlin, 1961, p. 596.
- 25 O. Necrasov, *Sur la persistance du type de Cro-Magnon sur le territoire roumain au cours du Néolithique et au début de l'âge des métaux*, în *Bericht über V. Internationalen Kongress für Vor- und Frühgeschichte-Hamburg, 1958*, Berlin, 1961, p. 597-600.
- 26 O. Necrasov, *Considérations sur la structure anthropologique des populations de l'âge de la pierre en Roumanie et les problèmes qui s'y rattachent*, în *Anthrop. Közl.*, 1961, p. 53-60.
- 27 O. Necrasov, M. Cristescu, *Caracterizarea antropologică a unui schelet de la Erbiceni de la sfârșitul sec. IV e.n.*, în *ArhMold*, I, 1961, p. 219-223.
- 28 O. Necrasov, *Sur les particularités morphologiques d'un bourgeon dentaire, appartenant à l'homme fossile (Homo sapiens fossilis), découvert dans la grotte "La Adam" (Dobrogea)*, în *AȘUI*, s. II, t. VIII, 1962, 2, p. 113-118.
- 29 O. Necrasov, S. Antoniu, *Sur un crâne présentant une déformation dite "macrocéphale", découvert à Tetina-Șpanțov*, în *AȘUI*, t. VIII, 1962, 1, p. 115-122.
- 30 O. Necrasov, *Date cu privire la mugurele dentar uman descoperit în stratul paleolitic superior din peștera „La Adam” (Dobrogea)*, în *Lucr. Inst. de Speol. „Emil Racoviță”*, t. I-II, 1962-1963, p. 285-291.

- 31 O. Necrasov, *Étude anthropologique des restes osseux néolithiques appartenant à la culture Cucuteni-Ariuşd, découverts à Doboşeni*, în *Ann. Roum. D'Anthrop.*, t. I, 1964, p. 15-37.
- 32 O. Necrasov, M. Cristescu, S. Antoniu, *Étude anthropologique des populations néo-énéolithiques de Roumanie*, în *VII Congr. Intern. des Sc. Anthropol. et Ethnol.*, Moscou, 1964, p. 219-227.
- 33 O. Necrasov, D. Botezatu, *Studiul antropologic al scheletelor feudale timpurii de la Doina (sec. XIII-XIV)*, în *SCA*, I, 1964, 2, p: 137-155.
- 34 O. Necrasov, M. Cristescu, S. Antoniu, *Étude anthropologique des squelettes de Smeeni datant de l'énéolithique et de l'âge du bronze*, în *Ann. Roum. d'Anthropol.*, t. I, 1964, p. 13-31.
- 35 O. Necrasov, *K izučeniiu antropologičeskogo sostava naselenia bronzogo veka vostočnoi čeasti Rumynskoi Narodnoi Respubliki*, în *Trudy Moskovskogo obščestva ispitatelyi prirod.*, t. XIV, 1964, p. 270-284.
- 36 O. Necrasov, *Nouvelles données anthropologiques concernant la population de la culture néolithique Starčevo-Criş*, în *Ann. Roum. d'Anthrop.*, t. 2, 1965, p. 9-17.
- 37 O. Necrasov, D. Botezatu, *Contribuție la studiul antropologic al avarilor*, în *SCA*, 2, 1965, 1, p. 43-50.
- 38 O. Necrasov, M. Cristescu, *Unele probleme ale populației teritoriului patriei noastre în neolitic în lumina noilor cercetări*, în *Omagiu lui P! Constantinescu*, Iași, 1965, p. 67-71.
- 39 O. Necrasov, *Studiul osemintelor umane și al resturilor de paleofaună, descoperite în mormântul neolitic de la Cluj „Gura Baciului”, datând din cultura Criş*, în *Apulum*, V, 1965, p. 19-34.
- 40 O. Necrasov, R. Klüger, M. Roşca, *Studiul antropologic al scheletelor eneolitice de la „Dealul Sofia” (Cernavoda)*, în *SCA*, II, 1965, 2, p. 163-173.
- 41 O. Necrasov, M. Cristescu, *Données anthropologiques sur les populations de l'âge de la pierre en Roumanie*, în *Homo*, 16, 1965, 3, p. 129-161.
- 42 O. Necrasov, I. G. Russu, M. Cristescu, *Date noi asupra structurii antropologice a triburilor culturii Otomani (vârsta bronzului)*, în *SCA*, III, 1966, 1, p. 7-16.
- 43 O. Necrasov, M. Cristescu, *Contributions à l'étude anthropologique des squelettes de la culture de Boian (nécropole de Cernica) en comparaison avec d'autres néolithiques de la R. P. R.*, în *Atti del VI Congresso Internazionale delle Scienze Preistoriche e Protoistoriche*, Sezioni V-VIII, 1966, p. 295-298.
- 44 O. Necrasov, D. Botezatu, C. Teodorescu, *Contribuție la studiul antropologic al populației feudale timpurii din România: seria de la Izvorul (r. Giurgiu), datând din secolul al VIII-lea e.n.*, în *SCA*, IV, 1967, 1, p. 3-24.
- 45 O. Necrasov, M. Cristescu, S. Antoniu, *Considerații asupra practicei deformării artificiale a craniului și a modificărilor morfologice consecutive*, în *AȘUI*, s. II, t. III, 1967, 1, p. 35-40.
- 46 O. Necrasov, D. Botezatu, *Studiul antropologic al unui schelet din perioada hunică*, în *SCA*, t. IV, 1967, 2, p. 171-174.
- 47 O. Necrasov, M. Cristescu, *Analiza antropologică a osemintelor descoperite la Dridu*, în E. Zaharia, *Săpăturile de la Dridu. Contribuțiile la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român*, București, 1967, p. 195-201.
- 48 O. Necrasov, M. Cristescu, *Aspecte antropologice ale neoliticului și eneoliticului românesc*, în *SCA*, IV, 1967, 2, p. 155-169.
- 49 O. Necrasov, M. Cristescu, *Considérations sur la durée de la vie chez les populations préhistoriques de la R. P. R.*, în *Acta Antropologičeskoho Kongresu Brno, 1965*, Brno, 1967, p. 185-187.
- 50 O. Necrasov, M. Cristescu, *Étude anthropologique des squelettes de Truşeşti, datant de la fin de l'âge du bronze (Culture Noua)*, în *Ann. Roum. d'Anthropol.*, V, 1968, p. 3-18.
- 51 O. Necrasov, D. Botezatu, *Studiul scheletelor din mormintele de inhumare din necropola de la Gabăra*, în *Carpica*, I, 1969, p. 203-209.
- 52 O. Necrasov, V. Ursache, D. Botezatu, Gh. Ștefănescu, *Studiul resturilor osoase din mormintele cimitirelor birituale de la Gabăra-Moldovenești și Săbăoani I*, în *SCA*, VI, 1969, 1, p. 7-15.
- 53 O. Necrasov, *Originea și evoluția omului*, București, 1971.
- 54 O. Necrasov, *The fossil man in Romania*, în *Catalogue of fossil hominids*, part. II: Europe, London, 1971.
- 55 O. Necrasov, M. Onofrei, *Contributions à l'anthropologie de la population néo-énéolithique du complexe Horodiştea-Folteşti*, în *Ann. Roum. d'Anthrop.*, 9, 1972, p. 3-8.
- 56 O. Necrasov, S. Antoniu, C. Fedorovici, *Sur la structure anthropologique des tribus néo-énéolithiques appartenant à la culture des amphores sphériques*, în *Ann. Roum. d'Anthrop.*, 9, 1972, p. 9-25.
- 57 O. Necrasov, *Evolution de la structure anthropologique de la population de la Roumanie depuis le Paléolithique jusqu'à nos jours et les problèmes qui s'y rattachent*, în *Ann. Roum. d'Anthrop.*, 10, 1973, p. 3-19.
- 58 O. Necrasov, *Les processus de brachycéphalisation dans les populations de Roumanie à partir du Néolithique jusqu'à nos jours*, în *Festschrift Prof. Dr. I. Schwidetzky*, Stuttgart, 1973, p. 512-524.
- 59 O. Necrasov et col., *Étude anthropologique des squelettes de Zimnicea datant de l'Âge du Bronze récent*, în *Dacia*, N.S., XVII, 1973, p. 99-125.

- 60 O. Necrasov, M. Cristescu, *Structure anthropologique des populations néo-énéolithiques et de l'Âge du Bronze de Roumanie*, în *Fundamenta*, Reihe B, Bd. 3, Köln-Wien, 1973, p. 137-152.
- 61 O. Necrasov, M. Cristescu, *Sur la durée de la vie de quelques populations anciennes de Roumanie*, în *Anthrop. Közl.*, VIII, 1974, p. 149-158.
- 62 O. Necrasov, *Nouvelles contributions à l'anthropologie des populations de l'Âge du Bronze de Roumanie*, în *Anthropologie (Brno)*, XIV, 1976, 1-2, p. 75-77.
- 63 O. Necrasov, *Sur certaines anomalies de l'éruption dentaire*, în *Acta Fac. Rer. Nat. Univ. Comenianae. Anthropologie*, XXIII, 1976, p. 177-181.
- 64 O. Necrasov, *Nouvelles données sur la pratique de la trépanation chez les populations préhistoriques et protohistoriques*, în *Mitt. Der Anthrop. Gesellschaft in Wien*, CVII, 1977, p. 130-136.
- 65 O. Necrasov, D. Botezatu, *Studiul antropologic al unor schelete provenite din cimitirul II de la Bratei*, în E. Zaharia, *Populația românească din Transilvania în sec. VII-VIII*, București, 1977, p. 3-10.
- 66 O. Necrasov, D. Botezatu, *Studiul antropologic al scheletelor protoistorice din necropola de la Histria-Bent*, în *SCA*, 14, 1977, p. 3-10.
- 67 O. Necrasov, S. Antoniu, *Contribuție la studiul populației din cultura Criș*, în *SCA*, 15, 1978, p. 3-10.
- 68 O. Necrasov, S. Antoniu, *Contribution à l'étude de la structure anthropologique de la population du premier Âge du Fer (Hallstatt)*, în *Ann. Roum. d'Anthrop.*, 15, 1978, p. 3-13.
- 69 O. Necrasov, D. Botezatu, C. Fedorovici, *Sur les sépultures néolithiques de Cernica (Culture Boian) et les caractéristiques démographiques de cette population*, în *Ann. Roum. d'Anthrop.*, 16, 1979, p. 13-18.
- 70 O. Necrasov, D. Botezatu, S. Antoniu, *Contribution à l'anthropologie des Géo-Daces*, în *Actes du II Congrès International de Thracologie*, III, București, 1980, p. 445-448.
- 71 O. Necrasov, D. Botezatu, S. Antoniu, G. Miu, *Caracteristicile paleo-antropologice ale populației din mormintele de inhumație de la Căndești în comparație cu acelea de la Sărata-Monteoru și alte necropole din epoca bronzului din țara noastră (notă preliminară)*, în *Studii și comunicări*, III, Focșani, 1980, p. 45-51.
- 72 O. Necrasov, D. Botezatu, *Les caractéristiques anthropologiques d'un squelette découvert à Ostrovu Corbului, appartenant à l'aspect culturel Schela Cladovei*, în *Ann. Roum. d'Anthrop.*, 18, 1981, p. 11-14.
- 73 O. Necrasov, M. Cristescu, D. Botezatu, G. Miu, *Aspects démographiques et caractères anthropologiques de la population néolithique de Cernavoda (Columbia) appartenant à la culture Hamangia*, în *Ann. Roum. d'Anthrop.*, 19, 1982, p. 11-24.
- 74 O. Necrasov, P. Cantemir, *Studiul antropologic al scheletului hallstattian descoperit la Căzănești, jud. Vâlcea*, în *Thraco-Dacica*, IV, 1983, 1-2, p. 96-99.
- 75 O. Necrasov, M. Cristescu, *Sur la structure anthropologique de quelques populations qui vécurent sur le territoire roumain à l'Âge du Bronze*, în *Thraco-Dacica*, V, 1984, 1-2, p. 28-35.
- 76 O. Necrasov, D. Botezatu, G. Miu, *Nouvelles données anthropologiques sur la population de la culture Boian (néolithique moyen de Roumanie)*, în *Ann. Roum. d'Anthrop.*, 1985, 22, p. 3-15.
- 77 O. Necrasov, *Données anthropologiques concernant la population du complexe culturel Cucuteni-Ariuşd-Tripolie: phases Cucuteni et Ariuşd*, în *Ann. Roum. d'Anthrop.*, 1985, 22, p. 17-23; același articol în vol. *La civilisation de Cucuteni en contexte européen. Session scientifique Iași-Piatra Neamț 1984*, Iași, 1987, p. 145-153).
- 78 O. Necrasov, *Sur l'anthropologie de la population de la culture Criș de Roumanie (néolithique ancien – 5500-4200 avant n.è.)*, în *Ann. Roum. d'Anthrop.*, 25, 1988, p. 3-10.
- 79 O. Necrasov, M. Cristescu, D. Botezatu, G. Miu, *Cercetări paleoantropologice privitoare la populațiile de pe teritoriul României*, în *ArhMold*, XIII, 1990, p. 173-223.

DR. MARIA CRISTESCU
1929–2000

S-a născut la 6 martie 1929 în orașul Slobozia, județul Ialomița, unde a urmat cursurile școlii primare, gimnaziale și liceale. În anul 1950 devine studentă la Facultatea de Științe Naturale a Universității „Al. I. Cuza” Iași, având ca profesori între alții pe iluștrii înaintași Olga Necrasov, Constantin Papp, Petre Jitaru, Mihai Constantineanu.

Absolventă cu diplomă de merit, cu o pregătire profesională de excepție și o pasiune rar întâlnită pentru domeniul Anatomiei Comparate, în care de altfel a și elaborat lucrarea de licență sub îndrumarea magistrului său acad. Olga Necrasov, este încadrată în 1954 preparator la Laboratorul de Anatomie Comparată și Antropologie al Facultății de Științe Naturale a Universității „Al. I. Cuza” Iași, după care devine asistent, post pe care funcționează doar până în anul 1958. Continuarea activității didactice a acestui talent a fost însă blocată de cei care nu știau să prețuiască valorile naționale, astfel încât din acest an devine cercetător științific la Colectivul de Antropologie al Academiei Române, Filiala Iași, dându-se în exclusivitate cercetării antropologice. Parcurge destul de rapid toate treptele acestui domeniu pe care l-a condus cu multă dăruire și competență până la sfârșitul vieții.

Bogata și unanim apreciată activitate științifică a îmbrăcat întreaga paletă a cercetărilor de antropologie (paleoantropologie, antropologie contemporană, cu toate aspectele ei precum: tipologie, biochimie antropologică, demografie, hematologie, hematotipie, fiziometrie etc.), dar domeniul de predilecție, în care, de altfel a și realizat o strălucită teză de doctorat, sub conducerea reputatului om de știință acad. Olga Necrasov, a fost auxologia, știința a creșterii și dezvoltării copiilor, domeniu pe care l-a dezvoltat și ridicat pe cele mai înalte culmi, făcându-l astfel cunoscut nu numai pe plan național dar și internațional. Teza de doctorat intitulată „Creșterea și dezvoltarea adolescenților din România”, a fost în scurt timp publicată în Editura Academiei Române și premiată de același înalt for, ea devenind cartea de căpătâi pentru cercetările ulterioare în domeniu, rezultatele incluse servind ca date de referință în același timp pentru tinerii cercetători, dar nu numai.

Cercetător neobosit, coordonator al Colectivului de Antropologie pe care l-a format și dezvoltat în timp, și care i-a fost ca o a doua familie a sa, Maria Cristescu și-a închinat întreaga viață muncii de cercetare în domeniu, de care a fost atașată și căreia a reușit să-i imprime un caracter mult și interdisciplinar, astfel încât rezultatele cercetărilor abordate să poată servi ca o bogată sursă de informare pentru istorici, arheologi, medici, demografi, biologi etc., unele dintre ele fiind chiar preluate și incluse drept capitole în tratate de specialitate.

În acest context se cuvine să amintim că un loc aparte între multiplele colaborări de înaltă ținută științifică ale marelui dispărute se înscriu cele cu Institutele de Istorie și Arheologie din țară dar mai ales cu Institutul ieșean de Arheologie, colaborări ce s-au extins pe o foarte lungă durată. Împreună cu mari specialiști în domeniu din acest institut, Maria Cristescu a participat la realizarea între altele a două mari lucrări de sinteză, una cuprinzând *Cercetări paleodemografice privitoare la populațiile de pe teritoriul României din Paleolitic și Neolitic* și alta cu privire la *Studiul paleoantropologic al scheletelor din necropola civilizației Noua de la Trusești - Tuguieța*, prin care autorii aduc reale și însemnate contribuții la cunoașterea tabloului tipologic al populației din aceste perioade istorice.

În perioada critică în care cercetarea a trecut sub tutela Ministerului Învățământului și nu a mai putut fi finanțată de la bugetul de stat iar singura sursă de supraviețuire o constituiau contractele, dr. Maria Cristescu a luptat din răzputeri pentru menținerea colectivului de antropologie, reușind de fiecare dată să găsească beneficiari de prestigiu în vederea încheierii unor contracte de cercetare. După anul 1989 dr. Maria Cristescu a fost cea care a militat pentru reintegrarea Colectivului ieșean de Antropologie la Academia Română, ca secție a Centrului de Cercetări Antropologice „Fr.I. Rainer” – București. Prin efortul său neobosit Maria Cristescu a reușit să mențină, dar în același timp să întinerească colectivul de antropologie, în urma

pensionărilor efectuate în ultimii zece ani, asigurându-se în felul acesta că cercetările pe care le-a inițiat și dezvoltat vor fi duse mai departe de noua generație.

În lunga perioadă de peste patru decenii, cât a activat la Colectivul de Antropologie, dr. Maria Cristescu a publicat, singură sau în colaborare, valoroase lucrări de sinteză, care au intrat sub formă de capitole în diferite tratate publicate în țară sau în străinătate, la edituri de prestigiu din Londra, Oxford, Paris, Philadelphia. Un mare număr de studii și articole (peste 130) originale au fost publicate în reviste de specialitate din țară și peste hotare, lucrări unanim apreciate de specialiștii români și străini, care nu numai că le citează ca titluri bibliografice, dar le folosesc și ca sursă de informație pentru elaborarea unor lucrări de sinteză. Așa, spre exemplu, cercetările efectuate asupra populațiilor contemporane care au condus la cunoașterea fondului antropologic din diversele zone ale țării, demonstrând unitatea de structură și origine a poporului român, au servit la elaborarea Atlasului Antropologic al României (variantea Princeps) și a Tratatului privind antropologia populațiilor europene publicat la Haga, Paris, New York în 1980. Cercetările de paleoantropologie care au fost inițiate de acad. Olga Necrasov și dezvoltate apoi de dr. Maria Cristescu împreună cu membrii Colectivului ieșean de Antropologie, au demonstrat continuitatea elementului autohton pe teritoriul țării noastre, rezultatele obținute servind la elaborarea Tratatului de Istorie a României.

Înalta ținută științifică a lucrărilor sale a fost apreciată și în cadrul numeroaselor manifestări științifice cu caracter național și internațional la care a participat de-a lungul carierei sale, reușind să realizeze în același timp și bogate schimburi de informații cu cercetători omologi de peste hotare, îmbogățind astfel și fondul de carte și reviste atât de importante pentru informarea la zi a cercetătorilor. Dar, meritele ilustrei dispărute și mentor al nostru al tuturor, au fost recunoscute atât în țară cât și în străinătate prin includerea sa ca: membru fondator al Asociației Internaționale de Biologie umană (1968); membru al Grupului de lucru al Antropologilor europeni (1969); membru asociat al Societății de Antropologie din Paris (1980); reprezentant al României la UNICEF (1984); membru al Grupului Antropologilor de limbă franceză (GALF – 1992); vicepreședinte al Comisiei de Antropologie și Etnologie a Academiei Române; membru al Comitetului de redacție al revistelor „Studii și Cercetări de Antropologie” și „Annuaire Roumain d’Anthropologie” de sub Editura Academiei Române – București.

Din anul 1990 a devenit conducător de doctorat pentru Specialitatea Antropologie atât la Universitatea „Al.I. Cuza” Iași, cât și la Academia Română, fiind considerată ca cea mai autorizată în acest domeniu. Pe parcursul celor zece ani a îndrumat și condus 10 doctoranzi, din care 5 și-au obținut deja titlul de doctor.

Întreaga viață a dr. Maria Cristescu a fost închinată Științelor Biologice în general și Antropologiei în special, opera sa științifică fiind un model de dăruire, spirit de echipă, etică profesională, disciplină și putere de muncă mai rar întâlnite, mai ales ținând seama de condiția sa fizică. Ea reprezintă și un model de credință și devotament față de instituțiile în care a lucrat, față de colaboratori, dar mai ales față de mentorul său ilustrul prof. Olga Necrasov, căreia i-a fost nu numai elevă și colaboratoare dar și o mare prietenă. S-au respectat, apreciat și ajutat reciproc, dar mai ales în ultimii 10 ani, când primul discipol al acad. Olga Necrasov, Maria Cristescu, devine sprijinul de bază mergând până la supremul sacrificiu al propriei sale sănătăți pentru cea pe care a venerat-o o jumătate de secol.

Cu toate vicisitudinile vieții, Maria Cristescu a fost însă o optimistă care a luptat în permanență pentru afirmarea Școlii ieșene de antropologie și pentru formarea colaboratorilor. În ultima vreme însă, s-a îmbolnăvit ea însăși foarte grav, dar chiar în aceste condiții nu a uitat nici o clipă de ființa pe care a iubit-o cu tot sufletul, luptând din răputeri să-i asigure îngrijirea cuvenită, mai ales că simțea că se va stinge înaintea sa, ceea ce s-a și întâmplat. Dar, deși s-a stins, dr. Maria Cristescu a răms ca o flacără veșnic vie prin opera sa (peste 130 de lucrări) din care vom reda în continuare doar câteva dintre cele mai reprezentative sub aspectul valorii lor științifice.

ANA ȚARCĂ, MARIA ȘTIRBU

LISTA SELECTIVĂ A LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE

1. *Sur la persistance du type Cro-Magnon sur le territoire roumain, au cours du néolithique et au début de l'âge des métaux*, în *Bericht Über den V Internationalen Kongress für Vor-und Frühgeschichte Hamburg*, 1958, p. 597–599.
2. *Contribuție la studiul antropologic al unor schelete de la sfârșitul epocii bronzului (cultura Noua) și începutul epocii fierului din Moldova*, în *ArhMold*, 1961, p. 129–148.
3. *Contribuție la cunoașterea structurii antropologice a populației aparținând culturii Noua din Moldova*, în *AȘUI, SN*, 1962, p. 193–215.

4. *Die anthropologische Untersuchung des bei Salzburg (Ocna Sibiului) gefundenen, zur Petrești-Kultur gehörenden Skelettes*, in *Forehungen zur volks-und landeskunde*, 6, 1963, p. 131–135.
5. *Sur les méditerranoides du néolithique et de l'énéolithique roumain*, in *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae V. Bratislava*, 1961, p. 201–212.
6. *Données anthropologiques sur les populations de l'âge de la pierre en Roumanie*, in *Homo*, 16, 3, 1965, p. 129–164.
7. *Contribution à l'étude anthropologique des squelettes de la culture Boian (Nécropole de Cernica) en comparaison avec d'autres séries néolithiques de la R.P.R.*, in *Atti del VI Congresso Internazionale delle Scienze Preistoriche e Protostoriche – Sessioni V-VIII*, 1966, p. 295–298.
8. *Contribution de l'anthropologie en probleme du peuplement du territoire de la Roumanie et sur la Néolithique et l'Énéolithique*, in *Actes VII Congrès Internationale Sesion Prehistorique et Protoistorique*, Prague, II, 1966, p. 215–225.
9. *Considérations sur la durée de la vie chez les populatione préhistoriques de la Roumanie*, in *Acta anthropologického Kongresu Brno*, 1965, 11, 1967, p. 185–187.
10. *Etude anthropologique des populations néo-énéolithiques de Roumanie*, in *Trudy VII mezhdunarodnogo Congressa antropologičeskikh u etnograficeskikh nauk*, Moscova, 3, 1968, p. 219–226.
11. *Structure anthropologique des tribus néo-énéolithiques et de l'âge du Bronze de la Roumanie*, in *Fundamenta*, Band, 3, 1973, p. 137–163.
12. *Sur la durée de la vie de quelques populations anciennes de Roumanie*, in *Anthropologiai Közlemények*, Budapest, 18, 1974, p. 140–149.
13. *Cercetări paleoantropologice privitoare la populațiile de pe teritoriul României*, in *ArhMold*, 1990, XIII, p. 173–223.
14. *Studiul paleoantropologic al scheletelor din necropola civilizației Noua de la Trușești-Țuguieța*, in *Trușești, Monografie arheologică*, Ed. Academiei Române, 1999, p. 683–696.
15. *Aspecte ale creșterii și dezvoltării adolescenților din România*, Ed. Academiei Române, București, 1969.
16. *Recherches sur la croissance et le développement des enfants en Roumanie*, in *Materialy I Prace antropologiczne Wroclaw* 75, 1968, p. 119–137.
17. *Sur la variabilité de développement des caractères sexuels secondaires en fonction de l'âge des premières règles*, in *Mitteilungen der Sektion Anthropologie*, 21, 1968, p. 11–20.
18. *Sur les phénomènes de la microévolution observés dans la population actuelle de la Roumanie*, in *Mitteilungen der Sektion Anthropologie*, 21, 1967, p. 43–60.
19. *Sur la modifications des dimensions et des proportions corporales durant l'époque péripuberale en fonction du sexe*, in *Anthropologische und Humangenetik*, Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, 1968, p. 51–59.
20. *Über die Variabilität der sekundären Geschlechtsmerkmale im Zusammenhang mit dem Alter bei der ersten Regelblutung in Romänien*, in *Arztliche Jugendkunde*, 59, 9/10, 1968, p. 341–347.
21. *Aspects corrélatifs morpho-fonctionnels et biochimiques de la croissance et du développement des enfants et des adolescents*, in *VIII-th Congress of Anthropological and Ethnological Sciences* 1968, p. 66–68.
22. *Über die Beschleunigung des Reifwerdens und des Wachstums der Kinder in Rumanien*, in *Arztliche Jugendkunde*, 61, 4, 1970, p. 341–347.
23. *Sur l'héritité de la croissance et du développement des enfants*, in *Bulletins et Mémoires de la Société d'Anthropologie de Paris*, 7, XII, 1971, p. 317–337.
24. *Contribution à l'étude de facteurs qui déterminant la variabilité de l'âge de la puberté chez les femmes*, in *Bevolkerungsbiologie*, Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, 1974, p. 118–125.
25. *Differential fertility depending on the age of puberty*, in *Journal of Human Evolution*, 4, 1975, p. 522–524.
26. *Sur les facteurs déterminant la variabilité de l'éruption des dents permanentes*, in *MAGW*, 1977, p. 52–56.
27. *Aspecte ale variabilității staturii în România*, in *SCA*, 15, 1978, p. 17–23.
28. *The physical Anthropology in Roumanie*, in *This World History of physical Anthropological Southern methodist University*, Dallas, 1979, p. 230–260.
29. *Cercetări longitudinale asupra unor eșantioane de copii cu minus varianțe de dezvoltare fizică la vârsta de 7 ani și factorii de risc implicați*, in *al V-lea Congres Național de Igienă, Medicina Muncii și Medicina Școlară*, București, 1983, p. 112–121.
30. *Particularités de la conformation des arcades dento-alvéolaires chez les adolescents roumains (11-14 ans)*, in *ARA*, 33, 1996, p. 31–35.

ZOLTÁN SZÉKELY

1912–2000

La 1 septembrie 2000 s-a stins din viață unul din ultimii reprezentanți ai vechii generații de arheologi și clasicisti din România, formați în mediul academic al perioadei interbelice. În cursul unei vieți lungi și al unei cariere științifice de peste cinci decenii, Zoltán Székely s-a remarcat, înainte de toate, ca un harnic și neobosit cercetător al trecutului Transilvaniei, al ținuturilor sud-estice ale acestei provincii, mai ales. Activitatea sa de arheolog și istoric este de nedespărțit de destinul Muzeului din Sf. Gheorghe, încercând să-i păstreze tradițiile și prestigiul, dobândit prin munca predecesorilor săi, în condițiile unor repetate restructurări și schimbări de statut și de denumire.

Z. Székely s-a născut la Dej, la 18 noiembrie 1912, într-o familie de funcționari. În timpul primului război mondial își pierde tatăl, după care familia sa se va stabili la Sf. Gheorghe. Aici își urmează studiile liceale, înscriindu-se, apoi, la Universitatea “Ferdinand I” din Cluj. După ce, în 1936, devine licențiat în filologie clasică și istorie antică, își începe cariera ca profesor secundar la Zalău. În anul 1937 revine la Sf. Gheorghe ca profesor de limbi clasice la Colegiul Secuiesc Mikó, unul dintre cele mai prestigioase licee maghiare din Transilvania. În 1943 obține titlul de doctor în arheologie și istoria artei antice la Universitatea din Cluj. În acești ani începe și colaborarea sa de o viață cu Muzeul Național Secuiesc. Ca profesor, devine mai întâi custode, ca din 1949 și până la pensionarea sa, în 1990, să fie directorul acestei instituții. Cu multă abilitate, el a reușit, și în vremurile neprielnice, să ocrotească și să îmbogățească patrimoniul muzeului, să asigure rolul de centru zonal de cercetare științifică pluridisciplinară al instituției. Ca o continuare a mai vechilor publicații ale Muzeului, el a fondat, în 1969, revista *Aluta*, care a reușit să supraviețuiască în ciuda tuturor vicisitudinilor și să se bucure de aprecierile specialiștilor. A întreținut bune relații de colaborare cu muzeele din zonă, dar și cu institutele de cercetare și cu personalitățile vieții științifice din centrele academice ale țării, ferind de izolare instituția pe care a condus-o. A fost colaborator al multor publicații prestigioase din țară, precum *Dacia*, *Materiale și Cercetări Arheologice*, *Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie)*, *Studii și Cercetări Numismatice*, *Thraco-Dacica* (București), *Acta Musei Napocensis* (Cluj), *Arheologia Moldovei* (Iași), dar și din străinătate, ca, de pildă, *Archeologické Rozhledy* (Praga), *Archaeologiai Értesítő*, *Communicationes Archaeologicae Hungaricae*, *Folia Archaeologica* (Budapest), *Balcano-Slavica* (Prilep), *Fasti Archeologici* (Roma), *Slavia Antiqua* (Poznań). A participat, personal sau numai cu comunicări, la Congresele Internaționale de Pre- și Protoistorie de la Hamburg (1958), Roma (1962), Praga (1966), la conferința internațională privind „Populația Bazinului Carpatic din sec. VIII-X” (Szeged, 1971), la Al II-lea Congres Internațional de Tracologie (București, 1976), la Colocviul Internațional „Cultura Cucuteni în context european” (Iași-Piatra Neamț, 1984).

Arheolog și istoric pasionat, binecunoscut și apreciat atât în țară cât și peste hotare, Zoltán Székely ne-a lăsat o operă științifică bogată și variată, cultivând domenii ca arheologia, epigrafia, numismatica, istoria antică, medievală, și chiar modernă, etnografia. O listă selectivă a lucrărilor sale, publicate între 1943 și 1990, întocmită de Bucur Mitrea, cuprinde 137 de titluri (*SCIVA*, 43, 1992, 3, p. 323-328) și avem cunoștința de încă 22 lucrări ale sale, publicate între 1990 și 1998, această însușire fiind departe de a fi completă.

Cercetând o zonă prin excelență de interferențe culturale, Z. Székely a avut mereu în vedere legăturile atât cu vestul spațiului carpato-dunărean, cât și cu regiunile extracarpatiche. În domeniul arheologiei preistorice, prin săpăturile sale de la Cernat, Miercurea Ciuc, Porumbenii Mici, Reci, Sf. Gheorghe, Sânzieni, Turia, Zăbala etc., a contribuit la o mai bună cunoaștere a originii, evoluției și cronologiei culturilor neoliticului și eneoliticului (Criș, Boian, Precucuteni, Ariușd-Cucuteni, Petrești, Tiszapolgár, Bodrogkeresztúr), ale perioadei de tranziție și ale epocii bronzului (Coțofeni, Zăbala, Schneckenberg, Ciomortan, Wietemberg, Noua), precum și primei epoci a fierului din sud-estul Transilvaniei, la lămurirea unor probleme privind metalurgia aramei, a bronzului și a fierului. Datorită strădaniilor sale au putut fi reluate, în 1968, după o lungă întrerupere, săpăturile în renumita așezare de la Ariușd, în colaborare cu o distinsă echipă de la Institutul de

Arheologie din București, în frunte cu profesorul Ion Nestor, pe care îl cunoscuse încă din 1939, între cei doi înfiripându-se, cu timpul, relații de strânsă colaborare și de prietenie.

Prin însăși formația sa universitară, istoria Daciei preromane și romane l-a preocupat încă din tinerețe, când a publicat descoperirile de epocă La Tène de la Boroșneul Mic. Au urmat, apoi, numeroase studii privitoare la cele mai variate aspecte ale civilizației dacice: așezările și cetățile (Cașinul Mic-Sânzieni, Covasna, Zetea), ceramica, metalurgia fierului și orfevrăria, legăturile cu lumea greacă și romană. În domeniul cercetării epocii romane debutează chiar prin teza sa de doctorat, dedicată castrului roman de la Comolău ca, mai târziu, să efectueze săpături și în castrele de la Boroșneul Mare și Olteni. Studiarea stăpânirii romane în Dacia a stat, de altfel, mereu în centrul atenției sale, publicând valoroase lucrări și în domeniul epigrafiei și numismaticii.

Z. Székely s-a remarcat, în egală măsură și prin cercetarea unor probleme mult controversate ale epocii post-romane, "prefeudale" și medievale timpurii. Săpăturile sale de la Cernat, Ojdula, Poian, Sf. Gheorghe etc. au evidențiat prezența, alături de populația locală, și a unor neamuri alogene (goți, gepizi, slavi, pecenegi). Mai multe studii ale sale, privitoare la așezarea slavilor timpurii pe aceste meleaguri, au fost găzduite de prestigioase reviste de specialitate din străinătate. În urma săpăturilor efectuate în așezările de la Cernat, Ghidfalău-Bedeháza, Sf. Gheorghe și Turia, precum și în cimitirele de la Peteni și Zăbala, Z. Székely a contribuit cu noi date și interpretări la lămurirea unor probleme complexe ale evului mediu timpuriu din această parte a Transilvaniei, precum împrejurările stabilirii aici a maghiarilor, respectiv a secuilor.

De preocupările lui Z. Székely nu a fost străină nici istoria medievală și cea modernă. A publicat o scurtă istorie a orașului Sf. Gheorghe până la sfârșitul evului mediu (1948) și un mic volum despre monumentele arhitectonice ale aceluiași oraș (1969), ilustrat de cunoscutul grafician N.L. Varga. A scris despre istoria socială și politică a secuimii din sec. XVI–XVII și chiar despre unele personalități ale revoluției din 1848-1849 din Transilvania. Are contribuții și în domeniul etnografiei, studiind, mai ales, unele meșteșuguri populare, încercând chiar să facă legătura între etnografie și arheologie.

Pentru activitatea sa pe tărâmul științei și culturii, Z. Székely a fost răsplătit cu diferite distincții oficiale (Ordinul Muncii, 1957; Meritul Cultural, 1969), a devenit doctor docent și membru corepondent al Academiei de Științe Sociale și Politice (1970), cetățean de onoare al Municipiului Sf. Gheorghe (1998), membru extern al Academiei Maghiare de Științe (2000).

I-a fost dată o viață îndelungată, pe care Zoltán Székely a trăit-o laborios, dedicându-se meseriei alese și instituției pe care a servit-o cu devotament. A lucrat până în ultimile zile ale vieții, lăsând în urma sa o operă bogată și valoroasă. El va rămâne în memoria celor care l-au cunoscut nu numai un specialist reputat, dar și un om modest și un sincer prieten.

Odihnească-se în pace!

ATTILA LÁSZLÓ

VIOLETA VETURIA BAZARCIUC-TEODORU 1945–2000

Muzeografa Violeta Veturia Bazarciuc-Teodoru a plecat brusc, de neînțeles cum, într-o zi de toamnă, nedrept de frumoasă, dintr-un anotimp care îi plăcea atât de mult, într-o lume a tăcerii și liniștii. Boala nemiloasă care o chinase în ultimii ani a culminat cu un mișelesc asasinat, căreia i-a căzut victimă.

Teodoru Violeta Veturia s-a născut la data de 17 martie 1945 în localitatea Costești, județul Vaslui.

În anul 1962 a absolvit Liceul „M. Kogălniceanu” din Vaslui, secția *umană* (media generală 8,43) și în anul 1968 a absolvit Facultatea de Istorie a Universității „Al.I. Cuza” Iași (diplomă de licență în istorie), specialitatea „Istoria României” (media 9,00).

A fost repartizată la Muzeul Municipal Huși, ca muzeografă, iar din anul 1982 a devenit directoare a Muzeului.

V.V. Bazarciuc a cercetat cu pasiune și interes zona natală până în ultimile momente ale tragicului sfârșit. Ca muzeograf a reorganizat expoziția de bază și a îmbogățit continuu colecțiile Muzeului Orășenesc Huși, pe care l-a condus până în anul decesului său prematur.

A participat ca muzeograf la realizarea unor expoziții naționale și internaționale de ținută. A fost una dintre specialistele care au contribuit, prin consilierea și participarea directă la înființarea Muzeului Județean Vaslui. V.V. Bazarciuc a reușit să facă din Instituția pe care o conducea unul din obiectivele culturale majore ale orașului și zonei, un punct obligatoriu pe harta obiectivelor muzeistice ale civilizației geto-dacice.

Arheolog pasionat, V.V. Bazarciuc a efectuat săpături arheologice în obiective aparținând epocii neolitice, epocii bronzului, Latène și prefeudală, participând și la cercetările arheologice din complexele feudale de pe teritoriul orașului Huși, principalele rezultate ale acestor cercetări fiind prezentate și în cadrul simpozioanelor și sesiunilor științifice.

În ultimile decenii de viață s-a dedicat în întregime, cu toată energia și pasiunea, cercetării cetății geto-dacice de la Bunești, „Dealul Bobului”, com. Bunești-Averești, județul Vaslui. Investigarea cetății, începută în 1979 s-a soldat cu descoperiri deosebite pentru civilizația geto-dacică. Tezaurile de obiecte de podoabă: brățări, argint și bronz, fibule de diferite tipuri, mărgelile, pandantive, verigi și nu în cele din urmă diadema de aur. Publicarea acestora, precum și a altor categorii de piese descoperite în cetate - unelte, ceramică, au contribuit la cunoașterea nivelului civilizației geto-dacice în perioada Latène timpurie.

Rezultatele cercetărilor de la Bunești-Averești au fost prezentate și în străinătate, V.V. Bazarciuc beneficiind de o bursă de studiu în Italia.

Activitatea științifică, bazată pe descoperirile de la Bunești, a fost continuată într-o dimensiune sporită prin teza de doctorat „Obiecte de podoabă în cetățile și așezările geto-dacice est-carpatice”, din păcate moartea prematură împiedicând-o pe V. V. Bazarciuc-Teodoru să susțină teza. Manuscrisul redactat rămâne posterității, pentru publicare.

Modestia, un stil direct, dublat de un sănătos simț al umorului, generozitatea și puterea de muncă au făcut din Violeta Veturia-Bazarciuc Teodoru un coleg îndrăgit și respectat în lumea restrânsă a arheologilor.

A fost răsplătită pentru activitatea ei cu ordinul „Meritul Cultural” cl. a IV-a și „Meritul cultural” cl. a II-a.

Trecerea sa în neființă constituie o grea și dureroasă pierdere pentru toți cei care au cunoscut-o și apreciat-o, rămânând ca o datorie a noastră publicarea manuscriselor ei inedite.

TAMILIA ELENA MARIN

LISTA SELECTIVĂ A LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE

1. V.V. Bazarciuc, *Raport preliminar asupra cercetărilor efectuate de Muzeul orășenesc Huși în anul 1978*, în *MCA*, XIII, 1979, Oradea, p. 129-131.
2. V.V. Bazarciuc, *Cetatea geto-dacică de la Bunești (jud. Vaslui)*, în *ActaMM*, II, 1980, p. 61-80.

3. V.V. Bazarciuc, *Cetatea geto-dacică de la Bunești – Dealul Bobului (jud. Vaslui)*, în *MCA*, XIV, 1980, Tulcea, p. 164-176.
4. V.V. Bazarciuc, *Tezaurul geto-dacic de la Bunești-Vaslui*, în *SCIVA*, 32, 4, 1981, p. 563-570.
5. V.V. Bazarciuc, *Cercetări arheologice în zona Hușilor*, în *ActaMM*, III-IV, 1981-1982, p. 235-243.
6. V.V. Bazarciuc, *Cetatea geto-dacică de la Bunești, jud. Vaslui*, în *SCIVA*, 34, 3, 1983, p. 249-273.
7. V.V. Bazarciuc, *Cetatea geto-dacică de la Bunești, jud. Vaslui*, în *MCA*, XV, 1983, București, p. 211-217.
8. V.V. Bazarciuc, *O nouă descoperire geto-dacică în Podișul Central Moldovenesc*, în *ActaMM*, V-VII, 1983-1984, p. 169-175.
9. V.V. Bazarciuc, *Cetatea geto-dacică de la Bunești-Averești, jud. Vaslui*, în *MCA*, 1986, p. 88-91.
10. V.V. Bazarciuc, *Noi descoperiri în cetatea geto-dacică de la Bunești (jud. Vaslui)*, în *SCIVA*, 38, 1, 1987, p. 33-39.
11. V.V. Bazarciuc, *Contribuții la cunoașterea civilizației geto-dacice în zona est carpatică în lumina cercetărilor arheologice*, în *ArhMold*, XXI, 1998, p. 29-41.

ADRIAN V. RĂDULESCU
(1932–2000)

La 5 mai 2000 a trecut neașteptat în lumea umbrelor, profesorul, cercetătorul și muzeograful Adrian Rădulescu, unul dintre cei mai cunoscuți și apreciați arheologi români ai ultimilor decenii: Arheologia românească, în ansamblul ei, dar cu deosebire cea greco-romană și bizantină dobrogeană, pierde prematur și neașteptat un renumit specialist, un om cu alese însușiri, a cărui activitate depusă cu pasiune, inteligență și necontenită strădanie timp de peste patruzeci de ani a contribuit considerabil la cunoașterea istoriei spațiului cuprins între Dunăre și Mare.

S-a născut la 16 august 1932 în localitatea Dorobanțu din județul Călărași, unde tatăl său, un distins preot ortodox, își avea parohia.

După clasele primare din localitatea natală a urmat la început cursurile liceului „Știrbei Vodă” din Călărași, apoi pe cele ale liceului „Mihai Viteazul” din București, pe care le-a absolvit în 1951. În același an se înscrie la Facultatea de Istorie din București, la specializarea *Istorie veche și epigrafie* pe care o absolvă în 1956. Între anii 1956 și 1965 activează ca muzeograf la Muzeul de arheologie din Constanța, remarcându-se prin interesul și pasiunea cu care cercetează importante obiective din Dobrogea, precum cele de la Tomis, Callatis, Histria, Castelu, Capidava și altele, rezultatele obținute fiind exemplar valorificate prin studii, articole și note apărute în numeroase reviste din țară și de peste hotare.

Între anii 1964 și 1972 funcționează ca lector la Institutul Superior Constanța, predând cursuri și organizând seminariile la disciplinele de Istorie veche a României și Istorie veche universală.

Între timp își continuă și activitatea de muzeograf la Muzeul de Arheologie din Constanța, fiind între 1965 și 1968 șef de secție, între 1968 și 1969 director adjunct și în perioada 1969-1990, 1992-2000 director general al acestei prestigioase instituții. Odată cu înființarea Universității “Ovidius” din Constanța între anii 1990 și 1991 este ales Rector, funcționând din același an până în ultima clipă a vieții sale ca profesor titular al Facultății de istorie în amintita universitate.

Sub conducerea științifică a academicianului Constantin Daicoviciu obține în 1972 titlu de doctor în istorie la Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca, cu teza *Dezvoltarea meșteșugurilor în Dobrogea romană*. În cadrul Universității “Ovidius” din Constanța, devine din 1991, conducător de doctorate la specializarea *Istoria antică universală*.

Încă de la începutul facultății și până la dispariția sa neașteptată Adrian Rădulescu s-a implicat activ și cu mari realizări în cercetarea arheologică a Dobrogei, concomitent cu intensa muncă depusă ca muzeograf și profesor. Meritele sale incontestabile ilustrate de rezultate deosebite au fost apreciate de-a lungul timpului prin alegerea sa ca vicepreședinte al CNMASI (din 1993), vicepreședinte al Comisiei Naționale de Arheologie (1993-1995), apoi președinte al acestei Comisii (1995-1999), președinte al Comisiei Zonale a Monumentelor Arheologice și a Siturilor Istorice (din 1993), președinte al Filialei de Studii Clasice, Constanța (din 1969), director al Centrului de Studii Ovidiene, Constanța (din 1970), Președinte al Filialei de Tracologie Constanța și vicepreședinte al Institutului Național de Tracologie București (din 1985), președinte al Asociației Oamenilor de Știință – Filială Constanța (din 1988).

În anul 1985 a fost ales membru corespondent al Institutului German de Arheologie din Frankfurt Am Main.

După 1985, Adrian Rădulescu s-a implicat și în activitatea politică, animat de dorința de a contribui mai curând și mai bine la schimbările ce se impuneau a fi împlinite în noua societate românească. În perioada decembrie 1989 până în mai 1990 a fost ales primar al Municipiului Constanța, apoi până în noiembrie 1991 a îndeplinit funcția de prefect al județului Constanța.

Activitatea în domeniul muzeografiei depusă de Adrian Rădulescu s-a materializat de-a lungul anilor prin deschiderea unor noi și interesante secții în cadrul Muzeului de Arheologie din Constanța, pe care l-a reorganizat transformându-l într-un valoros centru de cultură și cercetare, contribuind la amenajarea unor ample expoziții de profil, concomitent cu efectuarea unor numeroase săpături arheologice și permanenta grijă

pentru salvarea, consolidarea și punerea în valoare a splendidelor monumente antice și medievale din Dobrogea.

În domeniul cercetării arheologice Adrian Rădulescu s-a remarcat și prin organizarea unor importante manifestări științifice naționale și internaționale, prin intermediul cărora au putut fi valorificate rezultatele unor numeroase cercetări arheologice. Aceste rezultate au fost tipărite constant în paginile revistei *Pontica* și *Analele Dobrogei*, publicații ale Muzeului conștanțean care și-au câștigat un binemeritat prestigiu în lumea savantă românească și de peste hotare.

Adrian Rădulescu a fost permanent preocupat de a aduce cât mai curând la cunoștința specialiștilor informațiile pe care le-a obținut ca urmare a efectuării unor ample cercetări arheologice. A publicat mai multe cărți despre realitățile istorice ale Dobrogei din antichitate și evul mediu timpuriu excelent apreciate și peste 155 de studii, articole și note, unele apărute în binecunoscute reviste de specialitate din străinătate, contribuind astfel esențial, nu numai la clarificarea unor multiple aspecte ale arheologiei greco-romane și bizantine ci și, în egală măsură, la popularizarea vestigiilor scoase la iveală prin investigațiile sistematice arheologice întreprinse.

Înzestrat cu o vie inteligență, cu alese însușiri morale, cu optimism, pasiune și dăruire pentru profesiunea căreia i-a închinat întreaga sa viață, Adrian Rădulescu a fost nu numai un specialist de elită, cu o temeinică și bogată cultură în domeniu, ci și un om adevărat, un exemplu de omenie și totodată de profundă dragoste, nu numai pentru istoria ținuturilor dintre Dunăre și Mare ci și a acelora de pretutindeni unde trăiesc de veacuri români.

Distins savant și cetățean, admirabil coleg și prieten, Adrian Rădulescu va rămâne pentru toți cei care l-au cunoscut și apreciat o luminoasă și duioasă amintire, o pierdere care cu greu va putea fi suplinită în anii care vor veni.

DAN GH. TEODOR

LISTA SELECTIVĂ A LUCRĂRILOR

1. *Informații asupra unor materiale inedite din Muzeul Regional Constanța*, în *Materiale*, 5, 1959, p. 753-768 (în colaborare).
2. *Necropola de incinerare de la Castelu*, în *Materiale*, 8, 1962, p. 649-660 (în colaborare).
3. *Inscripții inedite din Dobrogea*, în *SCIV*, 14, 1963, 1, 156 p. (în colaborare).
4. *Un atestat străromânesc la Capidava*, în *Pontica*, 1, Constanța, 1980, p. 255-274.
5. *Kunst und Architekturwerke in der Dobrogea zur Zeit der Römer*, în *Studia Gotica. Antikvaristika serien*, 25, Stockholm, 1970, p. 216-233.
6. *Aspecte privind exploatarea pietrei în Dobrogea romană*, în *Pontica*, 5, Constanța, 1973, p. 177-204.
7. *Ateliere ceramice militare de-a lungul Dunării de Jos*, în *Pontica*, 6, Constanța, 1973, p. 129-135.
8. *Ateliers de produits en terre cuite le long du Bas-Danube*, în *Actes du XI-e Congrès International d'Études sur les frontières romaines, Mamaia 6-13 septembre 1972*, București-Köln-Wien, 1974, p. 123-129.
9. *Importuri ceramice la Dunărea de Jos din sec. III e. n.*, în *In memoriam Constantin Daicoviciu*, Cluj-Napoca, 1974, p. 337-348.
10. *Amphores inscrits provenants de l'Édifice romain à mosaïque de Tomi*, în *Actes de la III-e Conference Internationale d'Études Classiques, Eirene*, Cluj-Napoca, 2-7 octobre 1972, București-Amsterdam, 1975.
11. *Contribuții la cunoașterea ceramicii de uz comun din Dobrogea*, în *Pontica*, 8, Constanța, 1975, p. 451-455 (în colaborare).
12. *Anfore romane și romano-bizantine din Scythia Minor*, în *Pontica*, 9, Constanța, 1976, p. 99-114.
13. *Itinerare arheologice dobrogene*, București, 1976, 132 p. (în colaborare).
14. *Quelques aspects de l'activité artisanale le long du limes scythique entre les IV-e et VI-e siècles de n. è.*, în *Studien zu den Militärgrenzen Roms, II, Vorträge des 10. Internationalen Limes-kongresses in der Germania Inferior*, Köln-Bonn, 1977, p. 387-392.
15. *Dobrogea lui Burebista*, în *Pontica*, 10, Constanța, 1977, p. 65-68.
16. *Dobrogea. Album* (coordonator), București, 1978 (600 p; fotografii I. Miclea).
17. *Istoria românilor dintre Dunăre și Mare. Dobrogea*, București, 1979, 185 p. (în colaborare).
18. *Burebista și Dacia Pontică*, în *Strămoșii poporului român. Geto-dacii și epoca lor*, București, 1980, p. 268-278.
19. *Constanța. Ghid turistic al județului*, București, 1980, 142 p. (în colaborare).
20. *Ovidiu la Pontul Euxin*, Editura Sport-Turism, București, 1981, 152 p.

21. *Le Monument triomphal d'Adamclisi*, Constanța, 1982, 48 p.
22. *Constanța. Ghid de oraș*, București, 1985, 204 p. (în colaborare).
23. *A concise Hystory of Dobruja*, București, 1987, 282 p.
24. *Tropaeum Traiani. Monumentul și cetatea (monografte istorică)*, București, 1988, 194 p.
25. *Litoralul românesc al Mării Negre*, București, 1989, 142 p. (în colaborare).
26. *Le tréor de Sucidava – en Mésie Seconde*, în *Révue Archéologique*, 2/1988, Paris, 1989, p. 357-380 (în colaborare).
27. *Romanizarea în Dobrogea*, în *Sym Thr*, 7, 1989, p. 146-162.
28. *Importuri amforice la Albești (jud. Constanța): Chersonesul Tauric, Cnidos, Cos, Paros*, în *Pontica*, 23, Constanța, 1990, p. 29-48 (în colaborare).
29. *Recherches archéologiques récentes dans le périmètre de la cité de Tomis*, în *Études Byzantines et Post-Byzantines*, II, București, 1991, p. 23-45.
30. *Entre faste et dénuement. Les mystères soulevés par le "tombe au banquet" retrouvé à Constantza*, în *Archéologie Nouvelle*, 1, 1993, Paris, p. 42-47.
31. *Inscripții inedite din Tomis și împrejurimi*, în *Pontica*, 27, Constanța, 1994, p. 157-171 (în colaborare).
32. *Monumente creștine și ortodoxe între Dunăre și mare*, în *Analele Dobrogei*, seria nouă, I, 1, Constanța, 1995, p. 18-39 (în colaborare).
33. *Istoria Dobrogei*, Constanța, Editura Ex Ponto, 1998, 534 p. (în colaborare).
34. *Ovidiu la Pontul Euxin*, Constanța, Editura Ex Ponto, 1998, 152 p.
35. *O nouă inscripție din vremea lui Decius în Dobrogea*, în *Pontica*, 31, Constanța, 1998, p. 131 (în colaborare).
36. *Cercetările arheologice de la Albești (jud. Constanța), campania 1998*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice*, Vaslui, 30 iunie–4 iunie, 1999, p. 9 (în colaborare).
37. *Cercetările arheologice de la Hârșova – cetatea Carsium, campania 1998*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice*, Vaslui, 30 iunie – 4 iulie, 1999, p. 54 (în colaborare).